

KUML 19
85

KUML 19 85

ÅRBOG FOR
JYSK ARKÆOLOGISK SELSKAB

With Summaries in English

I kommission hos Aarhus Universitetsforlag, Århus

OMSLAG: Kam fra Aarhus Katedralskole

Udgivet med støtte af Statens humanistiske Forskningsråd

Redaktion: Poul Kjerum

Tilrettelæggelse og omslag: Flemming Bau

Special-Trykkeriet Viborg a-s

Skrift: Baskerville 11 pkt.

Papir: Stora G-point 120 gr.

Copyright 1984 by Jysk Arkæologisk Selskab

ISBN 87-7288 046 5

ISSN 0454 6245

Indhold/Contents

<i>Poul Kjærum</i> : Karl Kersten. Worsaae-Medaillen	6
Karl Kersten. The Worsaae-Medal	8
<i>H. Hellmuth Andersen</i> : Hedenske danske kongegrave og deres historiske baggrund	11
Graves of pre-Christian Danish monarchs and their historical background	29
<i>H. H. Andersen og H. J. Madsen</i> : Byudgravning ved Århus Katedralskole	35
Die Domschule in Århus. Eine Stadtkerngrabung	91
<i>H. H. Andersen og H. J. Madsen</i> : Udgravninger i det gamle Vest-Århus	97
Ausgrabungen im alten West-Århus	109
<i>Stig Jensen</i> : Et grubehus fra Darum. Bidrag til keramikudviklingen gennem 6. årh. e.Kr.	111
A pit-house from Darum. A contribution to the study of pottery development through the 6th Century AD	120
<i>Bodil Lewis</i> : Overbygård og Nørre Fjand. En analyse af nogle jernalderlandsbyers tilliggender og økonomi	123
Overbygård and Nørre Fjand	160
<i>Erik Westerby</i> : Da Danmarks ældste Stenalderboplads blev fundet	164
The Finding of Denmark's oldest Stone-Age settlement	185
<i>Niels Abrahamsen og Sæbjørg W. Nordeide</i> : Magnetiske undersøgelser af en middelalderteglovn fra Tønsberg, Norge	187
Archaeomagnetic dating of a Medieval brick kiln from Tønsberg, Norway	197
<i>Register, Kuml 1951-1980</i> . Udarbejdet af Mette Thousgaard Petersen	201
<i>Jysk Arkæologisk Selskab 1985</i>	269

Et grubehus fra Darum

Bidrag til keramikudviklingen gennem 6. årh. e.Kr.

Af Stig Jensen

I sommeren 1985 overfløj Den antikvariske Samling i Ribe som sædvanlig omegnen med henblik på at finde og fotografere oldtidsbebyggelser fra luften. Ved den lejlighed påvistes en række nye bopladser fra jernalder og vikingetid. På én af disse pladser – i den nordøstlige udkant af Darum ca. 15 km nordvest fra Ribe – blev samme efterår gennemført en mindre prøvegravning, hvis resultater skal fremlægges i det følgende.

Baggrunden for at gøre fund af bopladser ved luftrekognosceringer er de uregelmæssigheder i vegetationen, som fremkommer ved at denne står frodigere, hvor der tidligere er foretaget nedgravninger i undergrunden – f.eks. af stolper. Her er muldlaget tykkere og vækstbetingelserne derfor bedre. På pladsen ved Darum var det på denne måde muligt at se tydelige aftegninger af mindst 10 grubehuse, nogle stolpebyggede huse og enkelte hegn (fig. 1). Det vestligste af disse huse blev i november 1985 udgravet med henblik på at skaffe oplysninger om bopladsens karakter og datering (1).

Under pløjelaget sås huset som en $3,8 \times 3,1$ m stor nedgravning i undergrunden. Taget har været båret af 2 kraftige stolper placeret i hen-

Fig. 1: Bopladsen ved Darum set fra luften. Rækken af store, mørke pletter midt i billedet er grubehuse. De mindre pletter umiddelbart under grubehusene stammer fra stolpebyggede huse. Set fra nord. Foto: Stig Jensen.

Aerial view of the Darum settlement. The dark patches in the middle of the picture are a row of pit-houses. The smaller patches just beneath them are from post-built houses. Photo: Stig Jensen.

holdsvis den vestlige og den østlige gavle. I konstruktionen har der endvidere indgået to stolper i den sydlige og én i den nordlige langsideside (fig. 2). Alle disse stolper har været gravet 0,6 m ned under grubehusets gulvlag – d.v.s. 1,2 m ned i undergrunden.

Huset har ikke været så stort, som omridset (fig. 2) lader ane. På tværsnittet gennem huset (fig. 3) ses, at det i gulvniveau kun har været 2,3 m bredt, mens det øverst var 3,1 m bredt. En lignende reduktion ses i husets længderetning.

Betragter man tværsnittet gennem huset (fig. 3), kan yderligere følgende iagttagelser fremhæves: lag 4 tolkes som gulvlaget, mens lag 5 menes at bestå af materiale, der er skredet ned fra siderne, inden huset er taget i brug. Gulvlaget beskrives som et sammenpresset, mørkegråt sandlag med stort indhold af trækul. Det overliggende lag 2 må være dannet i husets brugstid samt ved dets nedbrydning. Lag 1 opfattes som et opfyldningslag.

Fig. 2: Plan af grubehuset med angivelse af dets stolpespor. Tegning: Børge H. Nielsen.

Plan of the pit-house with its post-traces. Børge H. Nielsen del.

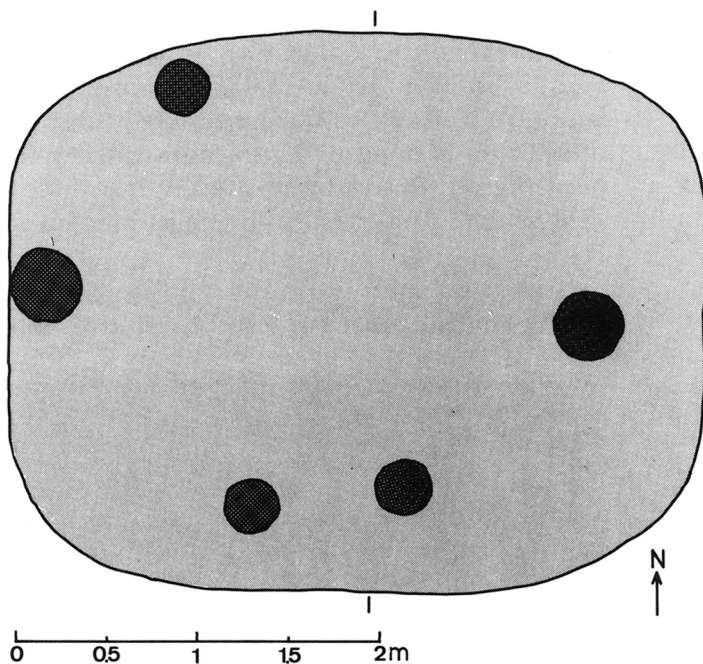

Fig. 3: Tværsnit gennem grubehuset. Lag 1: brun sandet homogent fyld med en del natursten, små mængder trækul og keramik. Lag 2: lysebrunt sandet heterogent fyld med enkelte natursten, en del trækul og keramik. Laget havde en svampet, løs karakter og var gennemgravet af dyrespor. Lag 3: rødlig, sandet stribe. Lag 4: mørkegråt sandet homogent fyld med stort indhold af trækul. Laget følte sammenkittet og hårdt (tolket som gulvlag). Lag 5: Omgravet undergrundsmateriale. Tegning: Børge H. Nielsen.

Cross-section through the pit-house. Layer 1: brown sandy homogeneous fill with some stones, small amounts of charcoal and pottery. Layer 2: light brown sandy heterogeneous fill with a few stones, some charcoal and pottery; spongy open consistency and much disturbed by animals. Layer 3: reddish sandy stripe. Layer 4: dark grey sandy homogeneous fill with large content of charcoal; cemented together and hard (interpreted as a floor layer). Layer 5: disturbed subsoil material.

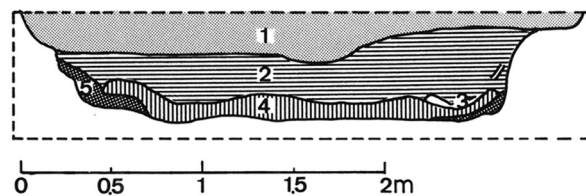

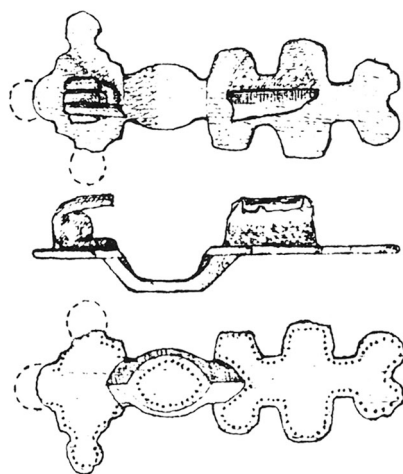
Fig. 4: Bronzefibel fra grubehuset ved Darum. Foto: P. Delholm.

Bronze fibula from the Darum pit-house. Photo: P. Dehlholm.

Fig. 5: Bronzefibel fra Oksbøl. Efter G. Hatt 1958.

Bronze fibula from Oksbøl. After G. Hatt 1958. 3:4.

Oldsagsmaterialet

Huset indeholdt et stort og varieret genstandsmateriale. De fleste oldsager fremkom i gulvlaget og oven over i lag 2, der stammer fra husets brugstid og måske dets nedbrydning. Oldsagerne fra disse to lag opfattes som et sluttet fund og behandles her samlet. Det skønnes, at lagene er dannede over en periode, der svarer til husets funktionstid – måske 10 til 30 år.

Størst interesse knytter der sig til de 3 *bronzegegenstande*, især de fo fibler, der har betydning for husets datering. De to bronzefibler har det til fælles, at de begge er særprægede, men ellers er de vidt forskellige. Lad os se nærmere på dem.

Fiblen på fig. 4 er desværre temmelig defekt. Hovedet er brækket af, og af de øvrige brudflader fremgår, at foden oprindeligt har haft 3 flige. Den nærmeste parallel er en fibel, som Gudmund Hatt fandt i 1930'erne i et germanertids hus ved Oksbøl (fig. 5) (2). Stykket fra Darum er dog forsynet med en kraftigere indstemplet ornamentik, ligesom rygknappen er tydeligere afsat på bøjlens. Fiblen må opfattes som en korsformet fibel med

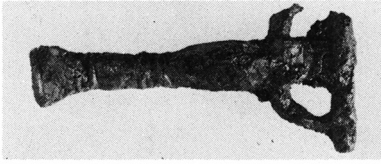

Fig. 6

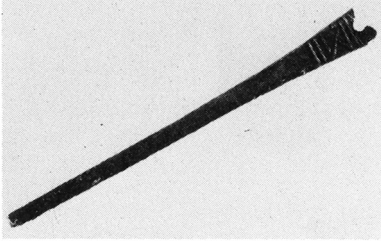

Fig. 7

Fig. 8

Fig. 6: Bronzefibel fra grubehuset ved Darum. Foto: P. Delholm.
Bronze fibula from the Darum pit-house. Photo: P. Dehlholm. 1:1.

Fig. 7: Bronzenål fra grubehuset ved Darum. Foto: P. Delholm.
Bronze pin from the Darum pit-house. Photo: P. Dehlholm. 1:1.

Fig. 8: Slibesten fra grubehuset ved Darum, 20 × 16 × 4 cm. Foto: P. Delholm.
Whetstone from the Darum pit-house, 10 × 16 × 4 cm. Photo: P. Dehlholm.

fliget fod. På grund af rygknappen må den placeres i 6. årh. – omkring grænsen mellem ældre og yngre germansk jernalder. Den eneste parallel til disse to jyske fibler er fundet på en gravplads i Kent i England (3). Den er desværre uden sikre fundoplysninger.

Den anden fibel fra Darum-huset er helt anderledes (fig. 6). Den er 4,3 cm lang og næsten intakt. Bøjlels spinkle og langstrakte form samt den lille trekantede fod leder tanken hen imod senromerske fibler, mens de to støttearme er et langt senere træk, der dukker op ved overgangen til yngre germansk jernalder. Denne fibel må således også dateres til 6. årh. Stykket fra Darum er uden helt klare paralleller. Størst lighed har det med en fibel, der er fundet ved Rinkaby i Skåne – desværre uden gode fundoplysninger (4). Dertil kommer en noget lignende fibel fra Dalshøj på Bornholm (5).

Huset indeholdt endvidere en bronzenål (fig. 7). Det flade hovede er brækket ved øjet, hvor det er forsynet med en spinkel, indridset ornamentik. Spidsen er ligeledes brækket af, og nålen er kun bevaret i en længde af 5,5 cm.

En anden fundgruppe er *redskaber af sten*. Det drejer sig om en nåleglatte af en art kalksten og en hvæssesten af en glimmerholdig, stærkt opløst sandsten. I husets sydside lå desuden to store slibesten i tilknytning til hinanden. Den ene af disse er meget særpræget (fig. 8). Det drejer sig om en 20×16×4 cm stor granitsten med kraftige slibespor på alle flader. Des-

uden er den forsynet med en indridset fure omkring den ene ende samt et par »nåleglatterspor« på en af fladsiderne. På den samme fladside er der centralt placeret en 7 cm lang og 2,5 cm dyb furegrube. Lignende gruber er tidligere blevet sat i forbindelse med guldsmedens arbejde. Det er muligt, vi her står over for en metalhåndværkers multiredskab. Der var dog ikke andre spor efter, at en sådan håndværker skulle have arbejdet i huset.

Spredt i huset fremkom yderligere en række oldsager: 5 stk. uforarbejdet *rav*, 7 stk. *lerslagger*, 9 stk. *lerklining* og 21 *jernfragmenter*, hvoraf den ene sandsynligvis stammer fra en kniv. Desuden blev – som det er tilfældet i andre grubehuse (6) – fundet et *forstenet søpindsvin*.

I husets østende lå der omkring gavlstolpen en koncentration af 22 brændte og ubrændte *vævevægte* (fig. 9). Spredt i huset fremkom desuden dele af mindst 10 yderligere vævevægte. Enkelte af vævevægtene var forsynet med en bred fureornamentik.

Den største fundgruppe er som sædvanlig *keramikmaterialet*. Det består af 679 lerkarskår – heraf 68 randskår. Desuden blev der fundet 2 små, hele lerkopper. Materialets anseelige størrelse, samt det forhold at det kan fibeldateres til 6. årh., gør det interessant. Det er vel det største sluttede keramikfund fra Danmark, der ved hjælp af fibler kan placeres i 6. årh. Det vil derfor blive beskrevet nærmere nedenfor.

Taget som helhed har keramikken fra Darum en række træk fælles med materialet fra 5. årh., som vi efterhånden kender temmelig godt. Det gælder først og fremmest godset, der er ret fint magret med sand og desuden velbrændt. Farven domineres af sorte, mørkebrune og rødbrune nuancer. Nogle enkelte skår stammer fra tyndvæggede og sortglittede lerkar, men denne kargruppe optræder meget sjældnere her end tidligere i ældre germansk jernalder.

Materialet domineres af uornamenterede forrådskar (fig. 10:1-3). Det drejer sig hovedsagelig om letsvajede, bredbugede lerkar uden egentlig hals, men hvor bugen går direkte over i et kort randparti. I Darum-huset

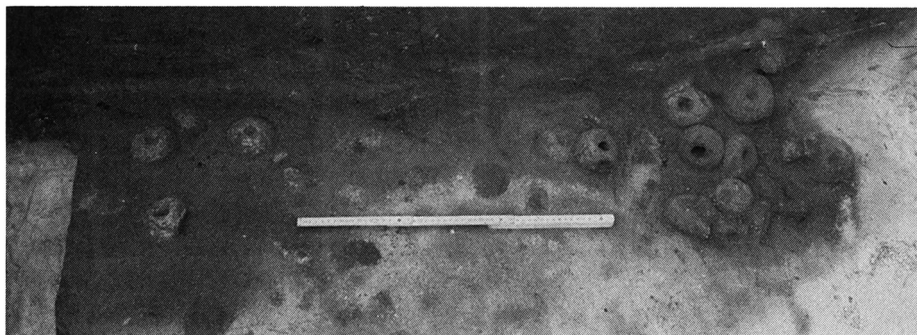

Fig. 9: Koncentration af vævevægte ved grubehusets østlige gavlstolpe. Foto: Claus Feveile.

Concentration of 100 m weights near the eastern gablepost of the pit-house. Photo: Claus Feveile.

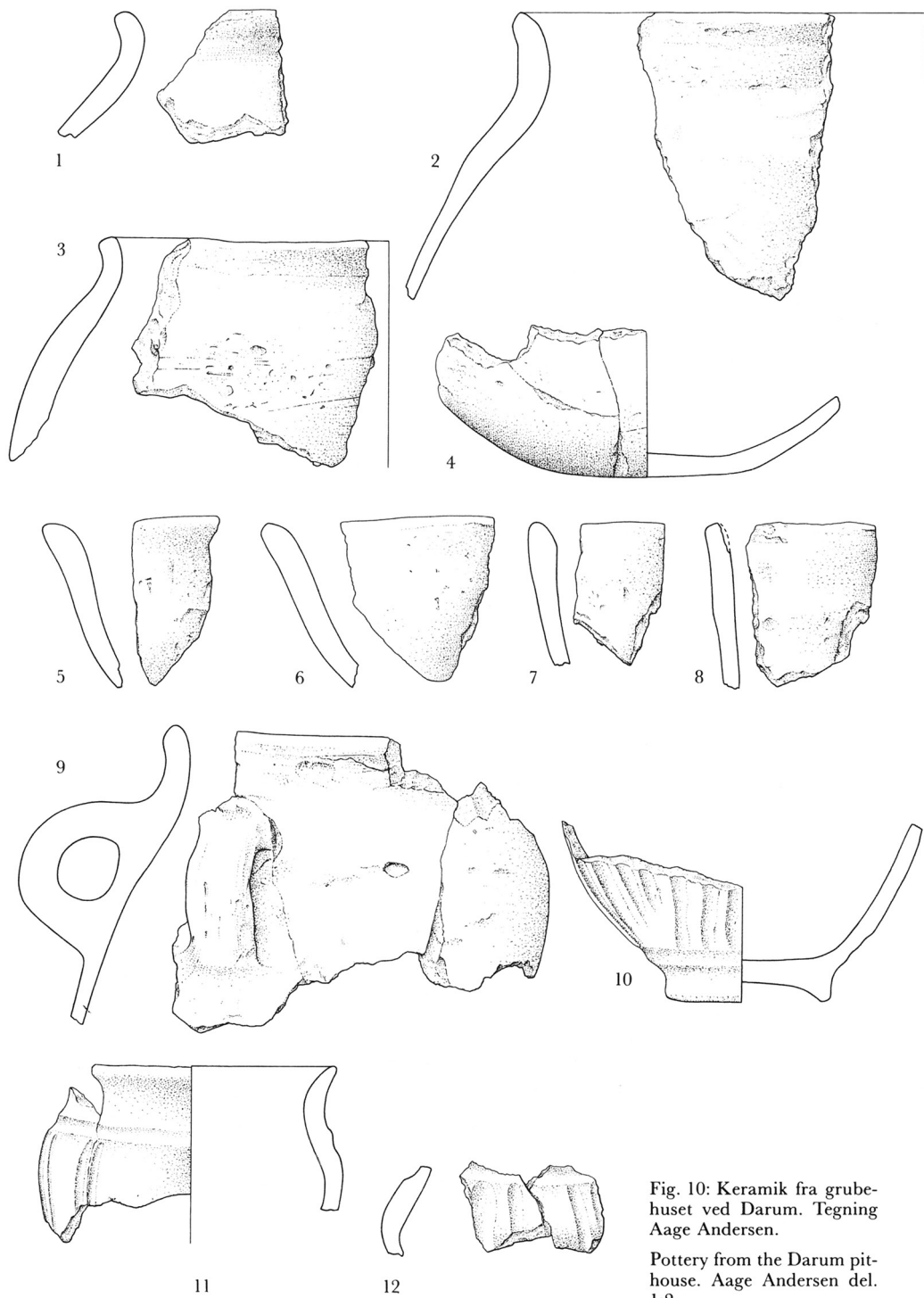

Fig. 10: Keramik fra grube-
huset ved Darum. Tegning
Aage Andersen.

Pottery from the Darum pit-
house. Aage Andersen del.
1:2.

Fig. 11: Miniaturekar fra grubehuset ved Darum. Foto: P. Delholm.
 Miniature vessels from the Darum pit-house. Photo: P. Dehlholm. Ca. 1:1.

optræder skår fra mindst 17 sådanne kar, hvis randdiameter varierer fra 16-28 cm. Blandt skårene findes 4 bunde, der antagelig har tilhørt denne kartype. Det er her værd at bemærke, at 2 af disse er tidlige, såkaldte »vakkeltbunde«, d.v.s. fladt, afrundede bunde (fig. 10:4).

Blandt det uornamenterede lerkarmateriale findes endvidere 2 hele miniaturekar (fig. 11) samt skår fra yderligere 4. Sådanne kar optræder almindeligt på de sydvestjyske bopladser fra ældre germansk jernalder (7). Materialet indeholder desuden 4 randskår fra næsten retvæggede lerkar. To af disse er fra flade skåle (fig. 10:5-6), mens de to andre stammer fra lerkar med omtrent lodrette sider (fig. 10:7-8).

Keramikmaterialet er næsten blottet for hanke. Der er kun fremkommet 4 – 1 båndformet, 2 pølseformede og 1 knop med en vandret gennemboring. Der kan således kun påvises et decideret hankekar i det store materiale (fig. 10:9).

Antallet af ornamenterede skår er ligeledes meget ringe – 16 ud af i alt 679 (2,4%). De dekorerede skår falder i to grupper. Ca. halvdelen, der er forsynet med en skødesløs fure- og stregornamentik, stammer fra grove, tykvæggede lerkar. Resten stammer fra tyndvæggede, glittede kar dekoreret med en sirlig fureornamentik – bordservice. Lad os se nærmere på den sidste gruppe.

Mest iøjnefaldende i gruppen er underdelen af et lille bæger med standring (fig. 10:10). Et lignende bæger er tidligere fundet i Dankirke og her sat i forbindelse med en engelsk keramiktradition (8).

Blandt keramikken fra Darum kan der overraskende nok kun udskilles 2 ornamenterede skåle (fig. 10:11-12) – en type der ellers optræder talrigt blandt keramikken på bopladserne fra ældre germanertid (9). Dette tyder på en sen datering af fundet.

Keramikudviklingen gennem 6. årh.

Som nævnt tidligere kan grubehuset fra Darum dateres til tiden omkring overgangen fra ældre til yngre germansk jernalder ved hjælp af de to fibler. Vi råder således her over et stort og veldateret keramikmateriale, der kan placeres i 6. årh. – en periode hvor vi hidtil har haft svært ved at belyse keramikudviklingen på grund af manglen på veldaterede fund. Som ventet indeholder keramikken fra Darum-huset både typer og elementer, der knytter fundet til ældre germanertid, samt en del træk der peger mod den efterfølgende periode.

I det følgende vil vi tage udgangspunkt i keramikskemaet på fig. 12. Det er fremstillet på grundlag af Darum-fundet, men støtter sig naturligvis

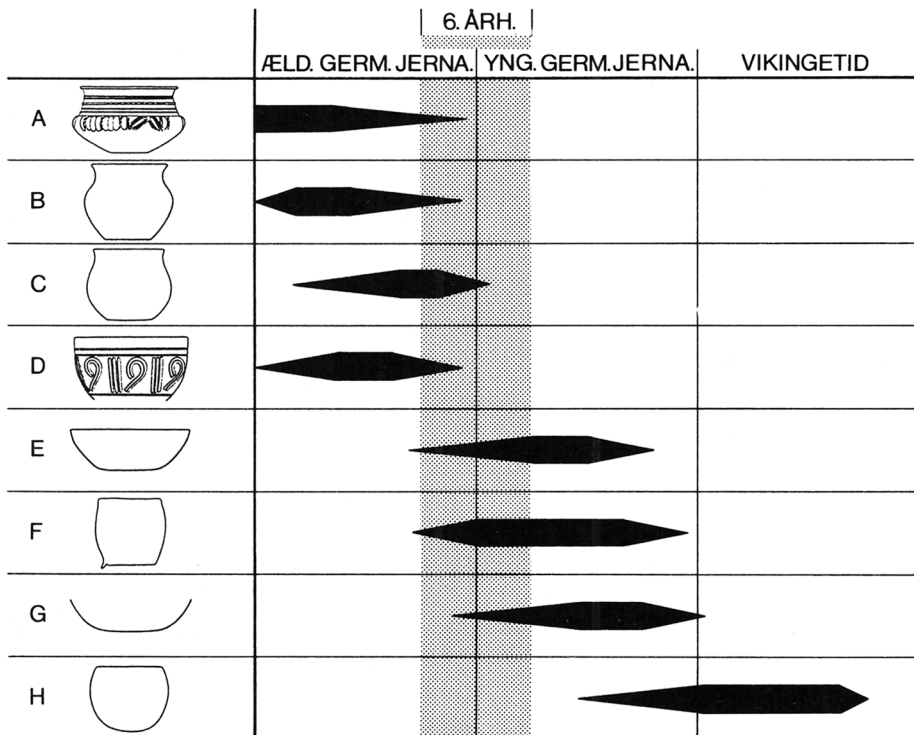

Fig. 12: Forslag til keramikudviklingen gennem yngre jernalder. Tegning: ?.

Suggested pottery development through the late Iron Age. Orla Svendsen del.

også til en række andre ældre og yngre fund fra det jyske område. Man må her være opmærksom på, at det på længere sigt vil være ønskeligt med flere, lokale keramikskemaer. Det kan materialet imidlertid ikke danne grundlag for på nuværende tidspunkt. Ligeledes må der gøres opmærksom på, at skemaet blot er et forslag til, hvorledes keramikken kan tænkes at have udviklet sig gennem yngre jernalder. Denne udvikling vil blive begrundet nedenfor, men det ligger uden for rammerne af nærværende artikel at gå ind i en nærmere dokumentation.

Blandt de træk, der tydeligst knytter keramikken fra Darum-huset til ældre germanertid, er de to glittede og ornamenterede skåle (fig. 10:11-12 og fig. 12A). Denne type opstår i yngre romersk jernalder og har sit højdepunkt sent i perioden samt tidligt i den efterfølgende ældre germanertid. Fundet fra Darum viser, at typen næsten er udgået ved overgangen til yngre germansk jernalder. Den er da heller aldrig med sikkerhed konstateret i denne periode (10).

Den dominerende kargruppe fra Darum er den bredbugede, uornamenterede type (fig. 10:1-3 og fig. 12C), der antagelig har været anvendt som forrådskar. Denne type synes at afløse karrene med »øvre bugknæk«, der dukker op ved starten af ældre germansk jernalder (fig. 12B) (11), og som ser ud til at gå af brug i løbet af perioden. Således er der kun fundet et skår fra et sådant lerkar i Darum.

Darum-fundet har stor lighed med den keramik, der for nogle år siden fremkom i en bopladsgrube fra ældre germanertid ved Stengården vest for Aarhus (12). Fundet fra Stengården tilhører en sen del af ældre germansk jernalder, men må dog være ældre end grubehuset fra Darum. Det ses bl.a. ved, at procentandelen af skår, af sortglittede, ornamenterede skåle og af hanke er større end i Darum.

På de sydvestjyske ældre germanertids bopladser optræder en del åbne, let svajede skåle, der som regel er ornamenterede (fig. 12D) (13). Denne type er hverken fundet i Stengården eller i Darum, hvilket tyder på, at den forsvinder i løbet af perioden. I Darum er der derimod fundet skår fra 2 flade, uornamenterede skåle med let fortykkede rande (fig. 10:5-6 og fig. 12E). Sådanne skåle forekommer ikke tidligere i ældre germansk jernalder, men er derimod fundet i grubehuse fra yngre germanertid ved Karby på Mors (14).

Darum-fundet indeholder imidlertid flere typer, der knytter det sammen med keramikmaterialet fra yngre germansk jernalder. Der tænkes her på skårene fra de to næsten retvæggede skåle med lodrette sider (fig. 10:7-8 og fig. 12F) – en kartype der også indgår i fundet fra Stengården (15). Skåle med lodrette sider forekommer i en række fund fra yngre germansk jernalder – f.eks. på gravpladsen ved Lindholm Høje og bopladsen ved Karby (16). Lignende skåle er i 1985 fundet i Ribe. Det drejer sig om fund fra fase 1 (o. 700 e.Kr.) – en landsbyfase der går forud for aflejringerne fra den

ældste handelsplads i byen (17). Disse skåle er dog fremstillet af et mere groft magret materiale end keramikken fra Darum.

I Darum-huset blev fundet to såkaldte »vakkalbunde«, hvoraf den ene er fuldstændig bevaret (fig. 10:4 og fig. 12G). Det drejer sig ikke om helt udviklede »vakkalbunde«, men snarere om prototypen for disse bunde. »Vakkalbunde« forekommer i yngre germansk jernalder – bl.a. på den nærliggende Darum-gravplads (18).

Det veldaterede keramikmateriale fra Darum danner et vigtigt grundlag for at skabe kontinuitet i keramikudviklingen gennem yngre jernalder. Det har længe været svært at få hold på denne udvikling – specielt i 6. og 7. årh. Darum-fundet viser os, at der i bopladsmaterialet kan udskilles en keramik-fase i 6. årh. – en fase der både indeholder træk fra ældre og yngre germansk jernalder og som ligger forud for halvkuglekarrets introduktion i yngre germansk jernalder (fig. 12H) (19). Det vil være af største betydning for arbejdet med at skabe kontinuitet i bebyggelsesudviklingen gennem 6. og 7. årh., at der udarbejdes en række lokale keramik-kronologier for dette tidsrum. Denne artikel er blot et lille skridt på vejen.

SUMMARY

A pit-house from Darum

A contribution to the study of pottery development through the 6th Century AD

In the summer of 1985, aerial reconnaissance revealed an Iron Age settlement at Darum, northwest of Ribe. In the corn, marks of at least 10 pit-houses, some post-built houses and a few fences could be seen (fig. 1). The most westerly of the pithouses was excavated in November 1985.

At floor level, the house was 3.1 m long and 2.3 m wide (fig. 2 and 3). The roof has been carried by a post in each of the two gable-ends. Two posts on the southern side and one on the northern have also been part of the construction.

The house contained two bronze fibulas (fig. 4 and 6) from the 6th Century. There was also a decorated bronze pin (fig. 7). Among other finds were a kind of whetstone (fig. 8) and about 30 loom weights (fig. 9).

Pottery makes up the largest group of finds: 679 potsherds and 2 small, entire vessels (fig. 10 and 11). This is probably the largest integral pottery find that may be placed in the 6th Century. The fibulas supplied the dating.

The pottery from Darum contains both elements that link it to the early Germanic Iron Age and a number of features pointing to the succeeding period. In fig. 12, the most characteristic of these elements are illustrated. Based on the Darum find and with support in a number of other finds, a tentative dating of these elements is given. The well-dated pottery material from Darum is important for the study of continuity in the pottery development of the late Iron Age.

Stig Jensen

Antikvarisk Samling, Ribe

Oversættelse: Peter Crabb

NOTER

- 1) ASR j.nr. 708. Udgravningen blev gennemført af stud.mag. Claus Feveile og stud.mag. Lene Lund. Desuden deltog cand.phil. Lene B. Frandsen en enkelt dag.
- 2) G. Hatt: A Dwelling Site of Early Migration Period at Oxbøl, Southwest Jutland. Acta. Arch. XXIX, 1958, fig. 24.
- 3) J. Reichstein: Die kreuzförmige Fibel. OFFA-Bücher, band 34 Neumünster 1975, Taf. 114:5.
- 4) M. Strömberg: Untersuchungen zur jüngeren Eisenzeit in Schonen. Atca. Arch. Lundensia, series in 4°. N°4, Lund 1961, Taf. 31:1b.
- 5) O. Klindt-Jensen: Bornholm i folkevandringstiden og forudsætningerne i ældre jernalder. Nationalmuseets Skrifter, Større Beretninger II, København 1957, fig. 89:5.
- 6) F.eks. S. Nielsen: Karby-udgravningen på Mors. Med nogle bemærkninger om den keramiske udvikling i yngre jernalder. Årb. Nord. Oldk. 1984, København 1985, p. 268.
- 7) F.eks. fra Dankirke, Herredsbjerg og Enderup. N. Thomsen: Nye landsbyer. Mark og Montre 1965, p. 16 og 23. Samt S. Jensen: To sydvestjyske bopladser fra ældre germansk jernalder. Jernalderbebyggelsen i Ribeområdet. Mark og Montre 1980, fig. 2:6.
- 8) E. Thorvildsen: Dankirke. Nationalmuseets Arbejdsmark 1972, p. 60 og fig. 13.
- 9) Se f.eks. E. Thorvildsen 1972, fig. 14a og S. Jensen: Overgangen fra romersk til germansk jernalder. hikuin 4, Aarhus 1978, fig. 8-10.
- 10) S. Jensen: Stengården, An East Jutland Occupation Site from the Early Germanic Iron Age. The Problem of Settlement Continuity in Later Iron Age Denmark. Journal of Danish Archaeology vol. 1 1982, p. 124.
- 11) S. Jensen 1978, p. 110.
- 12) S. Jensen 1982.
- 13) G. Hatt 1958, fig. 12, 13 og 17 samt S. Jensen 1978, fig. 7.
- 14) S. Nielsen 1985, fig. 12:d.
- 15) S. Jensen 1982, fig. 1:5.
- 16) S. Nielsen: En vikingetids landsby på Mors. MIV vol. 6, Viborg 1976, fig. 3 samt S. Nielsen 1985, fig. 12:c.
- 17) ASR j.nr. 621. Se G. Lerche og S. Jensen: A note on Farming Practise in the Viking Period: Tools and Tillage 1985. Se endvidere S. Jensen: Det ældste Ribe – og vikingetidens begyndelse. Det 5. tværvideenskabelige Vikingsymposium, Aarhus 1986.
- 18) Vil blive publiceret af L. C. Nielsen i forbindelse med projektet »Ribeegnen gennem 10.000 år«.
- 19) Det ser dog ud til, at halvkuglekarret kun forekommer sporadisk før vikingetiden i Sydvestjylland. Se S. Jensen 1986.

